

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

هیئت تحریریه موسسه ذر ذراة حق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نماز

نویسنده:

هیئت تحریریه موسسه در راه حق

ناشر چاپی:

موسسه در راه حق

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	نماز
۷	مشخصات کتاب
۷	اشاره
۹	بخش اول: نماز
۹	اشاره
۱۰	نیاز به نماز
۱۴	اهمیت نماز
۱۶	توجه به نماز را از پیشوایان گرامی اسلام بیاموزیم
۲۷	آثار اجتماعی و سیاسی نماز
۲۹	آثار بهداشتی نماز
۲۹	نماز سازنده ی انسان آزاد و تلاش گر
۳۷	بخش دوم: فشرده ای از احکام نماز
۳۷	اشاره
۳۹	نماز را چگونه بخوانیم؟
۳۹	حضور قلب در نماز
۴۱	مراقبت اول وقت
۴۲	نماز های واجب
۴۳	شرایط و مقدمات نماز
۴۴	فضیلت نماز اول وقت
۴۵	طهارت
۴۵	چگونه وضو بگیریم؟
۴۷	چگونگی غسل
۴۸	چگونگی تیمم

۴۹ چیز هایی که وضو را باطل می کند

۵۲ خواندن نماز

۵۸ تسبیحات اربعه

۵۹ کار هایی که نماز را باطل می کند

۶۰ ارکان نماز

۶۳ درباره مرکز

عنوان و نام پدیدآور: نماز/ [از هیئت تحریریه موسسه در راه حق].

مشخصات نشر: قم: موسسه در راه حق، 1373.

مشخصات ظاهری: 56 ص.

شابک: 450 ریال؛ 850 ریال (چاپ پنجم)؛ 140 ریال (چاپ تابستان 1370).

یادداشت: چاپ پنجم: 1374.

یادداشت: چاپ؟: 1370.

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع: نماز

شناسه افزوده: موسسه در راه حق

شناسه افزوده: موسسه در راه حق. هیات تحریریه

رده بندی کنگره: 1373 8/BP186

رده بندی دیویی: 297/353

شماره کتابشناسی ملی: م 73-398

خیراندیش دیجیتال: انجمن مددکاری امام زمان (عج) اصفهان

ویراستار کتاب: خانم نرگس قربانی

ص: 1

اشاره

نام کتاب: نماز

نویسنده: هیأت تحریریه مؤسسه در راه حق

ناشر: مؤسسه در راه حق

نوبت چاپ: هفتم تابستان 82

تیراژ: 5000 جلد

چاپ خانه: سلمان فارسی

شابک: 964 - 6425 - 92-9

مرکز پخش قم - خیابان آیت الله مرعشی نجفی رحمة الله کوچه شماره 20 پلاک 10

مؤسسه در راه حق

تلفن: 7743223

قیمت 600 تومان

ص: 2

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اللّٰهُ اَكْبَرُ...

با تکبیر نماز را می آغازیم، ندای انسان ساز تکبیر بر پیشانی نماز، جان نماز گزار را به اوجی می برد که در برابر بلندای آن هر قدرت و عظمتی کوتاه و نا چیز است، آن چه چشم ها را خیره ساخته، آن چه گوش ها را پر کرده، خواسته ها و خواستنی ها، داشته ها و داشتنی ها، ثروت ها و اندوخته ها، نیروها و برتری ها، ظلم ها و ستمگری ها، طاغوت ها و ابرقدرت ها... همه در جان مؤمن با طنین الله اکبر رنگ می بازند. پست و حقیر می شوند. ضعیف و ناتوان می نمایند. و تنها یک چیز، ذات لایزال آفریدگار متعال بر عرصه و در عرضه می ماند، و این به راستی براننده ی «او»ست، و «او» از هر چیز عظیم تر و برتر است؛ الله اکبر... و مومن بر عرصه ی اندیشه نماز را با تکبیر می آغازد و جان را با قدرت لایزال «او» پیوند می زند... و بدین ترتیب است که مومن از هیچ چیز نمی هراسد و بدین سان است که طاغوت با

پشتیبانی

همه ی ابر قدرت ها از تکبیر مومنان می ترسد و گریزان می شود، و بدین سان که مشیت بر تانک غلبه کرد و تکبیر بر طاغوت...

نیاز به نماز

(إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي) (1) من آن خدای یکتایم که خدایی جز من نیست، مرا پرستش کن و نماز را همواره پیای دار تا در یاد من باشی.

انسان در امواج زندگی، و در کشاکش رنج ها و بلا ها به تکیه گاهی نیازمند است که بدان پناه برد و درون پر اضطراب را آرامش بخشد، و این تکیه گاه جز یاد خدا چیز دیگری نمی تواند باشد.

خدا به نماز ما نیازی ندارد و این مائیم که به خدا و به نماز که وسیله ی ارتباط با خداست نیازمندیم. نماز تسلی بخش دل های خسته و مایه ی روشنی و صفای جان و وسیله ی ارتباط مداوم بنده با خدای جهان است، این ارتباط انسان ضعیف و محدود با خدای نامحدود، در برابر مشکلات و در نشیب و فراز ها به انسان نیرو می بخشد.

نماز عطف دل به سوی آفریدگار جهان است، انسان سرگشته و حیران، سکون و آرامش خود را تنها با روی آوردن به خدا می یابد، و نماز بهترین راه ارتباط با خداست، زیرا همه ی ارکان و خصوصیات نماز از نیت و تکبیر و حمد و سوره تا رکوع و سجود و تشهد و سلام، و

ص: 4

دیگر مقدمات نماز همه و همه بگونه ایست که دل را به سوی خدا می برد و حتی تن و اندام آدمی در این عبادت به کاری خدایی مشغول می شود، و به دین ترتیب در شبانه روز مومن پنج بار با تمام وجود به سوی حق توجه می کند و هم چنان که قطب نما کشتی را در امواج دریا به سوی مقصد پیش می برد و از گم شدن نگاه می دارد نماز نیز مومن را به سوی هدف نهائی - لقاء الله - رهنمون می شود و از انحراف مسیر مصون می دارد...

هشتمین پیشوا و امام علی بن موسی علیهما السلام، در مکتوب گرامی خود علت وجوب نماز را چنین بیان می فرماید:

«... مداومت بر یاد خدای عز و جل در شب و روز برای آنست که بنده مولا و آفریدگار خود را فراموش نکند و طغیان نرزد، یاد خدا و ایستادن در پیشگاه او انسان را از گناهان و انواع فساد باز می دارد.» (1)

پیامبر گرامی اسلام صل الله علیه و اله فرمودند. «هنگام که مومن به نماز می ایستد، خدای متعال بر او تا پایان به لطف می نگرد، و رحمت از آسمان بر او سایه می افکند، فرشتگان پیرامون او تا افق آسمان جای گیرند و خداوند فرشته ای را مامور می سازد که بالای سر او می ایستد و می گوید: ای نماز گزار! اگر بدانی چه کسی بر تو نظر افکنده است و با چه کسی به راز و نیاز مشغولی، جایت را ترک نمی کنی و به هیچ سوی

ص: 5

1- جامع الاحادیث ص 13 حدیث 13 (وَ الْمُدَاوَمَةِ عَلَى ذِكْرِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لِئَلَّا يَنْسِيَ الْعَبْدُ سَيِّدَهُ وَ مُدْبِرَهُ وَ خَالِقَهُ فَيَبْطِرَ وَ يَطْغَى وَ يَكُونَ فِي ذِكْرِهِ لِرَبِّهِ وَ قِيَامِهِ بَيْنَ يَدَيْهِ زَاجِرًا لَهُ مِنَ الْمَعَاصِي وَ مَانِعًا مِنْ أَنْوَاعِ الْفَسَادِ)

دیگر توجه نمی‌نماید.» (1)

در روایتی دیگر چنین آمده است: «اگر نماز گزار بداند تا چه حد جلال خداوند او را فرا می‌گیرد مایل نخواهد بود که سر از سجده بردارد.» (2)

و باز پیامبر اسلام صل الله علیه و اله در پاسخ کسی که از نماز پرسیده بود فرمود: «نماز از راه های دین و راه پیامبران و موجب خشنودی و رضای پروردگار است. نماز برای نماز گزار وسیله ی دوستی فرشتگان و هدایت و ایمان، و نور معرفت، و برکت در روزی، و آسایش تن و ناخشنودی شیطان، و هم چون سلاحی در برابر کافران، و موجب اجابت دعا و پذیرش سایر اعمال است، نماز برای مومن توشه یی برای آخرت و شفیع ه هنگام مرگ، و همدمی در قبر، و بستری برای تن او و پاسخی در برابر فرشتگان سؤال و جواب در قبر است، نماز بنده ی خدا در قیامت ناجی است بر سر او، نوری بر صورت او و لباسی است بر اندام او، و حائلی است میان او و دوزخ، و حاجتی است بین او و پروردگار عز و جل، و موجب نجات تن اوست از آتش، و جواز عبور بر صراط و کلید بهشت و کابین حوریان و بهای بهشت جاوید است، با نماز، بنده به درجات عالی می رسد چرا که نماز تسبیح و تهلیل و تمجید و تکبیر و تقدیس و ذکر و دعاست» (3)

ص: 6

1- جامع الاحادیث ج 2 ص 5 حدیث 35

2- همان کتاب ص 6 حدیث 40

3- بحار الانوار ج 82 ص 231 حدیث 56 و جامع الاحادیث ص 9 حدیث 72

اصولاً نماز شکر و سپاس به پیشگاه خدای بزرگ است، خدایی که همه ی پدیده ها از او و هستی همه ی آفریدگان به هستی اوست، نعمت هایی که به ما ارزانی داشته در شمار نمی آید، و نماز سپاس نا چیزی است بر نعمت های او و ما نباید نا سپاس باشیم.

چهارمین امام زین العابدین علیه السلام فرمود: «جدم پیامبر خدا صل الله علیه و اله چنان در عبادت و نماز کوشا بود که پایش از بسیاری ایستادن ورم می کرد، بدو عرض کردند: چنین خویشتن را به زحمت می داری در حالی که خداوند گذشته و آینده ی تو را بخشوده است؟! (1) فرمود: آیا بنده ی سپاس گزار نباشم؟» (2)

خدا شایسته ی ستایش و بندگی است، امیر مؤمنان علی علیه السلام در دعای خویش می گوید: «خدایا ترا از بیم دوزخ و به شوق بهشت عبادت نمی کنم، ترا شایسته ی ستایش و سزاوار پرستش می دانم و عبادت می کنم.» (3)

ص: 7

1- اشاره به آیه (لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَ مَا تَأَخَّرَ) در سوره فتح

2- كحل البصر ص 78 (وَقَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ إِنَّ جَدِّي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ قَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَ مَا تَأَخَّرَ فَلَمْ يَدَعِ الْإِجْتِهَادَ وَ نَعَبَدَ بِأَبِي هُوَ وَ أُمِّي حَتَّى انْتَفَخَ السَّاقُ وَ وَرِمَ الْقَدَمُ وَ قِيلَ لَهُ اتَّعَلُّ هَذَا وَ قَدْ غَفَرَ اللَّهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَ مَا تَأَخَّرَ قَالَ أَفَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا)

3- عروه الوثقی فصل 21 در نیت صلوة (مَا عَبَدْتُكَ خَوْفًا مِنْ نَارِكَ وَ لَا طَمَعًا فِي جَنَّتِكَ وَ لَكِنْ وَجَدْتُكَ أَهْلًا لِلْعِبَادَةِ فَعَبَدْتُكَ .)

نماز از مهم ترین و ضروری ترین فرایض و تکالیف اسلامی است که بر هر بالغ و عاقلی واجب است، حتی در غوغای جنگ و غرقاب دریا نیز این تکلیف از مسلمان ساقط نمی شود و باید به اختصار و به صورتی ویژه بر گزار شود.

ارزش حیاتی و اثرات معنوی نماز به حدی است که پیشوایان گرامی دین نماز را «ستون دین» نامیده اند. «اگر کسی عمداً آن را ترک کند دین خود را خراب کرده است.» (1)

از امام صادق علیه السلام پرسیدند: بهترین و محبوب ترین وسیله ی نزدیکی به خدای متعال چیست؟ فرمودند: «پس از خدا شناسی چیزی را برتر از نماز نمی دانم.» (2)

و نیز فرموده اند: «به هنگام حساب، پیش از هر چیز نماز بنده را محاسبه می کنند، اگر نماز پذیرفته شود سایر اعمال او نیز پذیرفته می شود و اگر نمازش رد شود سایر اعمالش نیز مردود است.» (3)

در خدمت امام باقر علیه السلام مردی را یاد کردند و گفتند: «مرتکب حرام می شود و واجبات را سبک می شمارد حتی نماز را هم ترک کرده است.»

ص: 8

1- بحار الانوار ج 82 ص 203 و 209 (الصَّلَاةُ عِمَادُ الدِّينِ فَمَنْ تَرَكَ صَدَّ لَانَّهُ مُتَعَمِّدًا فَقَدْ هَدَمَ دِينَهُ) - و وسائل ج 3 ص 17 (الصَّلَاةُ عَمُودُ الدِّينِ).

2- جامع الاحادیث ج 2 ص 2 حدیث 1

3- جامع الاحادیث ص 4 حدیث 21

امام علیه السلام تکیه داده بود، پس راست نشست و فرمود: «سبحان الله، نماز واجب را ترک کرد؟ همانا ترک نماز نزد خداوند امری عظیم است.» (1)

امام صادق علیه السلام، به هنگام وفات همه ی نزدیکان خود را فرا خواند و فرمود: (إِنَّ شَفَاعَتَنَا لَا تَنَالُ مُسْتَخِفًّا بِالصَّلَاةِ) شفاعت ما به کسی که نماز را سبک بشمارد نمی رسد. (2)

نماز از اولین تکالیف اسلامی است که در همان روز های نخستین بعثت پیامبر صل الله علیه و اله، از طرف خداوند تشریح شد، پیامبر گرامی صل الله علیه و اله با امیر مؤمنان علی علیه السلام که در آن هنگام ده ساله بود و بانوی فداکار خدیجه علیها السلام در کنار کعبه به نماز می ایستادند. (3)

اهمیت نماز به حدی است که وقتی مردم طائف (4) ضمن شرایط خود برای پذیرش اسلام از پیامبر صل الله علیه و اله خواستند آنان را از نماز معاف دارد فرمود: (وَأَمَّا الصَّلَاةُ فَإِنَّهُ لَا خَيْرَ فِي دِينٍ لَا صَلَاةَ فِيهِ) اما نماز، همانا در دینی که نماز نداشته باشد خیری نیست. (5)

قرآن کریم بر نماز تاکید بسیار دارد، در چهارده مورد با لفظ «أَقِيمُوا» و «أَقِمْنَ»، (نماز را با مداومت بر انجام آن به پا دارید) و در پنج مورد با لفظ «أَقِم» (نماز را با مداومت بر انجام آن به پا دار) به نماز

ص: 9

1- جامع الاحادیث ص 25 حدیث 4

2- جامع الاحادیث ج 2 ص 25 حدیث 6

3- اسد الغابه جزء 3 ص 414

4- طائف شهری است نزدیک مکه

5- سیره ی ابن هشام ج 3-4 ص 504

توصیه و امر فرموده است، و در موارد بسیاری نیز با الفاظ «أَقَامَ»، «أَقَامُوا»، «يُقِيمُوا»، «يُقِيمُونَ» و «مُقِيمِينَ»، نماز گزاران را یاد کرده و تمجید و ستایش نموده است.

در آیاتی دیگر می فرماید: «مُحِبِّينَ» فرو تنان را بشارت ده و مداومت بر نماز و به پا داشتن آن را یکی از صفات آنان می شمارد. (1) و نیز به پا دارندگان نماز را جزو کسانی معرفی می کند که تجارت شان هرگز تلف نمی شود و زیان نمی بیند. (2) و نیز «مومنان» را کسانی می داند که نماز گزارند و زکات می پردازند و به آخرت یقین دارند. (3)

توجه به نماز را از پیشوایان گرامی اسلام بیاموزیم

مامون خلیفه ی ستم کار عباسی، با نقشه یی از پیش ساخته، مناظره و مباحثه یی دینی تدارک دید تا دانشمندان ورزیده در بحث و جدل و سران مذاهب و ادیان مختلف را در مجلسی با هشتمین امام علی بن موسی علیهما السلام رو در رو قرار دهد، و بدین ترتیب شاید بر عظمت علمی و معنوی امام شکستی وارد آورد، امام علیه السلام به تنهایی به پاسخ آنان نشست و با بیانی رسا و منطقی گویا، هر یک را به عجز و تسلیم و پذیرش استدلال خویش واداشت چنان که حق را باز شناختند و بر عظمت علمی امام اعتراف کردند.

ص: 10

1- سوره ی حج آیه ی 35

2- سوره ی فاطر آیه ی 29

3- سوره ی نمل آیه ی 3

در چنین مجلس با اهمیتی امام علیه السلام در میان بحث به مامون رو کرد و فرمود «الصَّلَاةُ قَدْ حَضَرَتْ» وقت نماز است... «عمران» یکی از دانش مندان که با امام به بحث مشغول بود عرض کرد: سرور من، پاسخ مرا تا تمام مگذار که دلم نرم شده و آماده ی پذیرشم...

امام فرمود: نماز می خوانیم و بر می گردیم... و بر خاست و دیگران نیز بر خاستند. (1)

امام صادق علیه السلام چهار روز از بامداد تا نیم روز درس ویژه یی در توحید برای «مفضل بن عمر» یکی از شاگردان خود بیان می فرمود، و هر روز چون وقت نماز می رسید، درس را قطع می کرد و برای نماز بر می خاست. (2)

(3) امیر مؤمنان علی علیه السلام حتی در «لَيْلَةُ الْهَرِيرِ» که تاریکی شب و غوغای جنگ هر گونه فرصتی را از جنگاوران گرفته بود نماز شب را ترک نکرد با آن که امام خود در آن شب از همه ی سپاهیان قاطع تر می جنگید.

در روزی دیگر از نبرد صفین، «عبد الله بن عباس» امیر مؤمنان را در هنگامه ی جنگ و در میانه ی میدان دید که آفتاب را می نگرد، به امام نزدیک شد و عرض کرد چه می کنید؟

فرمود: آفتاب را می نگرم تا اگر وقت در رسید نماز بگزاریم.

عبد الله با تعجب گفت: آیا در چنین هنگامه ای می توان نماز

ص: 11

1- بخارج 10 ص 313

2- بخارج 3 ص 89

3- یکی از شب های سخت جنگ در واقعه ی صفین که تا بامداد دو سپاه جنگیدند.

خواند؟ جنگ ما را از نماز باز داشته است!

امام فرمود: ما برای چه با آن ها می جنگیم؟... ما برای نماز با آن ها می جنگیم. (1)

آفتاب عاشورا به میانه ی آسمان رسیده بود، دلاوران حماسه ی خونین کربلا از بامداد به نبردی نابرابر و سهمگین با سپاه طاغوت سرگرم بودند، تا آن هنگام برخی از ایشان شربت شهادت نوشیده، باز ماندگان گرداگرد سرور آزادگان با تمام توان خویش می جنگیدند و از هر سو دفاع می کردند، «ابو ثمامه صیداوی» یکی از یاران امام به آن گرامی نزدیک شد و عرض کرد:

جانم فدای جان تو باد... دشمنان نزدیک شده اند و تو کشته نمی شوی تا پیش از تو کشته شوم اینک دوست دارم در حالی به لقاء الله نائل آیم که نماز ظهر را با تو خوانده باشم...

امام علیه السلام سر بر داشت و آفتاب را نگرست و فرمود: از نماز یاد کردی، خدا ترا از نماز گزاران قرار دهد... آری اینک وقت نماز است، از دشمن بخواهید دست از ما بدارند تا نماز بگذاریم.

و دشمن نپذیرفت، و امام با گروهی از یاران که باز مانده بودند نماز ویژه ی جنگ را برگزار کرد گروهی از یاران در برابر دشمن ایستادند و جان خویش را سپر ساختند، و گروهی با امام نماز گزار شدند، و بعد این گروه به استقبال خطر ایستادند و گروه اول با امام نماز

ص: 12

اینک باید دید که نماز با این ارزش و اهمیت و با اثرات حیاتی آن در سازندگی معنوی انسان ها، در نظر ما مسلمانان چگونه است، و تا چه حد بدان ارج می نهیم و محترمش می داریم.

پیش از انقلاب اسلامی ایران، رژیم طاغوتی پهلوی برای خدمت به استعمارگران همه چیز ملت را فدای منافع اربابان خارجی می کرد احکام دین و آداب اسلامی را که سدی در برابر اهداف دشمنان بود به بازی چه می گرفت، تا آن جا که برای نماز که رکن دین است هیچ اهمیتی قائل نمی شدند در ادارات و مراکز دیگر برای هر چیز ممکن بود وقت ویژه بی قرار دهند جز نماز که هیچش به حساب نمی آوردند.

با یاری خدا و به حکم «غلبه خون بر شمشیر»، انقلاب شکوهمند اسلامی پیروز شد و اینک هنگام بازسازی مملکت از هر جهت فرا رسیده است، امید است با خواست و پشتیبانی اکثریت قریب باتفاق ملت که مسلمانند و با تائید و ارشاد روحانیت و مراجع که پاسداران اسلامند و به رهبری پدر ملت و پیشوای امت حضرت آية الله العظمی امام خمینی، وقت آن رسیده باشد که از پیاده شدن قوانین و احکام حیات بخش اسلام استقبال شود، و از جمله نماز نیز که

ص: 13

ستون دین است اهمیت و ارزش خود را در جامعه باز یابد.

انتظار می رود در تمام مراکز کار، آموزشی، اداری و نظامی، مکان ویژه‌ی برای برگزاری این فریضه‌ی بزرگ اسلامی در نظر گرفته شود، و مسلمانان که با روح تعاون اسلامی در هر صنف و قشری به انجام وظایف خویش مشغولند در اوقات نماز کار را وا گذارند و نماز بگذارند و بدین ترتیب همواره ارتباط خود را با آفریدگار توانا پاس دارند و استمرار بخشند.

به راستی چه شیرین و حیات بخش است تعلیمات اسلام، که با توجه به ابعاد مادی و معنوی انسان وظایفی را بدو محول کرده است، دریغا که ملت های مسلمان تاکنون سستی کرده اسلام را بر پا نداشته اند تا از این نظام کامل بهره ور شوند، استعمار گران نیز همیشه کوشیده اند ملل اسلامی را از اندیشیدن به بعد معنوی باز دارند، و فقط به مادیات مشغول سازند، و دریغا که حتی در ابعاد مادی هم دنباله روی آنان شدند و بدین سان گروه هایی بی شمار از مسلمانان مصداق «خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ» گشتند، و دنیا و آخرت خویش را در دام حيله های استعمار باختند.

آنان مغز های مسلمین را چنان با خواسته های مادی و شهوات انباشتند که جوامع اسلامی نتوانند به اسرار و فواید بی شمار نماز، این عبادت بزرگ خدایی پی ببرند و فلسفه ی آن را درک کنند و درد آور تر آن که به تاثیر از تبلیغات مستقیم و بد آموزی های غیر مستقیم دشمن، نماز را عبادتی خشک و تشریفاتی پنداشتند؛

انقلاب شکوهمند اسلامی، تاریخ چند هزارساله ی طاغوتیان را ورق زد، و توطئه های رنگارنگ دشمنان دین را رسوا ساخت و به دنیا فهماند که تعالیم اسلام و معارف قرآن گنجینه هایی گران بهاست که جباران داخلی یا اربابان خارجی نمی خواستند ملت ها آن بهره ور شوند، و با شرایط طاغوتی مانع پیدایش آن می شدند، و دیدیم که امت مسلمان ایران به نیروی مذهب همان مذهب که ابر قدرت غربی به ملعبه اش گرفته بود و ابر قدرت شرقی به خود باختگان تلقین می کرد که «افیون ملت ها» است- بر خاست، و با فریاد «الله اکبر» کاخ ستمگر را ویران کرد، با دست خالی طاغوت را از اریکه قدرت به زیر کشید، و بزرگ ترین حماسه ی قرن را در برابر چشمان متعجب ابر قدرت ها و حیرانی کامپیوتر ها شان آفرید.

اینک بر همه ی ما مسلمانان است که هشیار باشیم، و به دشمنان فرصت ندهیم که با تبلیغات مسموم، دین و مظاهر آن را کم اهمیت جلوه دهند و علی رغم دشمنان دین باید احکام و تعالیم اسلام را ارج نهیم و فراموش نکنیم که تنها در سایه ی اسلام می توانیم حیثیت از دست رفته را باز یابیم و به ویژه بر ماست که برای نماز این فریضه ی بزرگ الهی اهمیت بسیار قائل شویم باید بدانیم که نماز عبادتی تشریفاتی نیست و منافع فردی و اجتماعی و قدرت اصلاحی آن بسیار است، نماز به کار گیرنده تن و جان و اندیشه است، و این هر سه را برای سازندگی انسان و خوشبختی او به تحرک و کوشش و امید ارد. باید بکوشیم که نماز را با تفکر و اخلاص و حضور قلب به جای آوریم.

پیامبر

گرامی اسلام صل الله علیه و اله به ابوذر فرمود: «دورکعت کوتاه که با تفکر انجام گیرد از یک شب نماز بی توجه بهتر است.» (1)

امام صادق علیه السلام فرمودند: «چون به نماز ایستادی بر توست که فروتنی نمائی و نماز را با توجه بگزاری، همانا خداوند -در ستایش مومنان- فرموده است: (الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ). مومنان... آنانند که در نماز شان خاشع و فروتنند.» (2)

امیر مومنان علی علیه السلام فرمود: «هیچ یک از شما با کسالت و چرت زدن به نماز نایستد و در خود نیندیشد زیرا در برابر خدا قرار گرفته، همانا بهره ی بنده ی خدا از نماز به قدر توجه و حضور قلب اوست.» (3)

و باز فرموده است: «در نماز باید خاشع بود زیرا کسی که دلش برای خدای عزیز و جلیل خاشع شود اعضا و اندام او نیز خاشع می شوند و کار بیهوده نمی کند.» (4)

یکی از آثار بارز نماز آنست که نماز گزار را از زشتی ها باز می دارد، قرآن کریم بر این حقیقت تصریح می کند و می فرماید: «...»

ص: 16

1- بحارج 84 ص 249

2- جامع الاحادیث ج 2 ص 247 (عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ إِذَا دَخَلْتَ فِي صَلَاتِكَ فَعَلَيْكَ بِالتَّخَشُّعِ وَ الْإِقْبَالِ عَلَى صَلَاتِكَ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ يَقُولُ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ)

3- بحار الانوار ج 84 ص 239 (لَا يَقُومَنَّ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ مُتَّكِئًا وَلَا نَاعِسًا، وَلَا يُنْكَرَنَّ فِي نَفْسِهِ فَإِنَّهُ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ، وَإِنَّمَا لِلْعَبْدِ مِنْ صَلَاتِهِ مَا أَقْبَلَ عَلَيْهِ مِنْهَا.)

4- بحار الانوار ج 4 ص 239 (لِيَخْشَعَ الرَّجُلُ فِي صَلَاتِهِ فَإِنَّهُ مَنْ خَشَعَ قَلْبُهُ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ خَشَعَتْ جَوَارِحُهُ فَلَا يَعْثُ بِسَيِّئَةٍ)

(وَ أَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَ لَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ...) و نماز را بپا دار همانا نماز از زشتی و گناه باز می دارد، و یاد خدا بزرگ تر است. (1)

در روایتی آمده است مردی بر زنی نظر داشت، زن شوی خویش را آگاه ساخت، شوهر گفت به او بگو چهل بامداد در نماز جماعت حاضر شو و به شوهرم اقتدا کن آن گاه من تسلیم تو خواهم بود. مرد پذیرفت و چند روز پیاپی به نماز آمد و به زن پیغام داد که توبه کردم و تقاضائی ندارم. زن جریان را به شوی خویش باز گفت، شوهر گفت: - می دانستم که نماز او را اصلاح می کند- خدا فرموده است: (إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ) (2)

شاید برخی کوتاه فکران ایراد بگیرند که اگر چنین است چرا برخی نماز می خوانند و از کار های زشت و ناپسند هم روگردان نیستند، نماز می خوانند ر با هم می خورند، دزدی هم می کنند، رشوه هم می می گیرند و...؟!

پاسخ اینست که باید توجه داشت معالجات جسمی و تاثیر دارو های مادی در بدن به نیت و اراده بستگی ندارد مثلاً فلان آمپول محتوی ویتامین یا مسکن درد به هر صورت و در هر حال چه در خواب و چه بیداری چه با میل بیمار و چه بدون خواست او تزریق شود اثر خود را می بخشد و اگر تفاوتی هم داشته باشد نا چیز است... ولی

ص: 17

1- سوره ی عنکبوت آیه ی 44

2- جامع الاحادیث ج 2 ص 11 حدیث 77

نماز که باید بیماری های فکری و روانی را معالجه کند به نیت و اراده و طرز فکر و رفتار انسان بستگی فراوان دارد، دقت و مراقبت نماز گزار در تاثیر نماز نقش به سزائی ایفا می کند چنان که پیامبر صل الله علیه و اله فرمود دو رکعت نماز با دقت و حضور قلب از یک شب نماز بی توجه بهتر است، نماز کسانی که ربا می خورند و دزدی می کنند فقط کنند فقط خم و راست شدنی است و خم و راست شدن یک کار جسمی است و نباید توقع داشت که تأثیرات شگرف روحی از آن پدید آید... نمازی که جان را شست شو می دهد و انسان را از بدی ها دور می سازد نمازی است که جان و دل در سراسر آن به پروردگار بزرگ توجه کرده باشد، و ممکن نیست کسی در شبانه روز به راستی پنج بار خدا را در برابر خود و مخاطب خود ببیند و با او به راز و نیاز پردازد و این رویا رویی جان و دل با خدا در سراسر نماز حکم فرما باشد، و روزها و هفته ها هم چنان ادامه یابد و باز همین شخص در ساعات دیگر شبانه روز به ارتکاب زشتی ها پردازد.

هرگز منحرف گناه کاری را نخواهید یافت که در آلودگی خویش اصرار ورزد و نیت اصلاح خویش را نداشته باشد و باز نماز هایش را با توجه و خلوص بخواند، و متقابلاً آلوده ی پشیمانی را نخواهید دید که به راستی به نماز پناه آورد و با جان و دل در برابر خدا بایستد و باز در شقاوت گناهان باقی بماند.

نماز یک دستور تربیتی و اصلاحی است برای رشد روح و تعالی افکار و پیراستگی از آلودگی ها و زشتی ها، نماز یک نوع توجه مستمر به خدا و وسیله ی ارتباط مداوم مومن با اوست، هرگز هم چون داروئی

نیست که با چند بار تکرار خشک و بی روح، انسان را به ترک گناه مجبور کند، یعنی انسان را به موجودی بی اراده و بی اختیار مبدل سازد که دیگر نتواند گناه کند.

نماز اگر با توجه و خشوع انجام گیرد یک نوع آمادگی روحی و روشنی درون به انسان می بخشد که به کار های پسندیده علاقمند می شود و گرایش می یابد و از زشتی ها دوری می گزیند. اما شخص بی نماز نمی تواند این آمادگی را تحصیل کند و با عشق و علاقه از گناهان دیگر دوری نماید، و به کار های شایسته روی آورد مضاف بر این که ترک نماز خود گناهی بزرگ است و موجب سقوط دین و عذاب واپسین. قرآن می فرماید در آخرت از برخی مجرمان می پرسند: «چه چیز شما را به دوزخ کشاند می گویند ما از نماز گزاران نبودیم.» (1)

نماز برای مومن موجب تحکیم تقوی و پیشرفت در درستگی و درستگاری است هم چنان که بی نمازی برای گناه کار موجب تشدید گناه و پیشرفت در شقاوت و تاریکی است تا آن جا که مجرم را به دوزخ می کشاند.

حالت باز دارندگی نماز دارای مراتب و درجاتی است که به میزان ایمان نماز گزار و خضوع و حضور قلب او بستگی دارد، هر چه ایمان و توجه و حضور قلب بیشتر باشد این اثر حیاتی قوی تر می شود. می بینیم که پیامبر گرامی اسلام و ائمه طاهرین علیهم السلام که به نماز بسیار توجه و دل بستگی داشتند و با نهایت خضوع و اخلاص نماز

ص: 19

خویش می گزاشتند از هر گونه زشتی و گناه منزّه بودند. آن گرامیان علاوه بر نماز های واجب در انجام نماز های مستحبی نیز کوشا بودند، خداوند در قرآن به پیامبر گرامی صل الله علیه و اله برای انجام عبادت شبانه و نماز شب که عبادتی مستحبی است توصیه می فرماید: (وَ مِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَاماً مَحْمُوداً) (1) شب هنگام به نماز شب بر خیز امید است خداوند ترا به درجاتی پسندیده نائل سازد.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله به ابوذر فرمود: «خدا روشنی چشم مرا در نماز قرار داده، و آن را هم چون غذا برای گرسنه و آب برای تشنه محبوب من ساخته است، همانا گرسنه چون غذا بخورد سیر و چون آب بی اشامد سیراب می شود ولی من از نماز سیر نمی شوم.» (2)

آداب و دستورات نماز هر یک در سازندگی انسان و تکمیل فضیلت او نقشی بزرگ دارد و در زندگی فرد و اجتماع آثاری ارزنده به بار می آورد. نماز گزار می داند که نماز در جای غصبی و با لباس غصبی باطل است، حتی آبی که برای وضو و غسل به کار می رود و ظرف و خاک تیمم باید پاک و حلال و غیر غصبی باشد. بنا بر این نماز گزار ناگزیر است از تجاوز و غصب اموال دیگران پرهیزد و حقوق دیگران را محترم شمارد.

توجه و دقت در اوقات نماز و نیز وجوب ترتیب، قیام پیش از

ص: 20

1- سوره ی اسراء آیه ی 79

2- بحارج 82 ص 233 و جامع الاحادیث ج 2 ص 4 حدیث 27 (یا أَبَدْرٍ إِنَّ اللَّهَ جَعَلَ جَلًّا ثَنَاؤُهُ قُرَّةَ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ وَ حَبَّهَا إِلَيَّ كَمَا حَبَّبَ إِلَيَّ الْجَائِعِ الطَّعَامَ، وَ إِلَيَّ الظَّمْآنِ الْمَاءَ وَ إِنَّ الْجَائِعَ إِذَا أَكَلَ الطَّعَامَ شَبِعَ وَ الظَّمْآنُ إِذَا شَرِبَ الْمَاءَ رَوَى، وَ أَنَا لِأَشْبِعُ مِنَ الصَّلَاةِ.)

رکوع و رکوع پیش از سجود و تکبیر در آغاز و سلام در پایان و... که هر یک از واجبات نماز را در جای خود باید به جا آورد و بر هم زدن این ترتیب باطل کننده ی نماز است می تواند آموزش نظم و انضباط برای نماز گزار باشد که در زندگی نیز امور خود را منظم و منضبط سازد.

نماز که نیایش و خضوع و حق شناسی در برابر خدای متعال است نماز گزار را حق شناس و متواضع و فروتن بار می آورد، و از تکبر، حسد، خود خواهی و رذائل دیگر باز می دارد، پیش وایان گرامی دین فرموده اند: (فَرَضَ اللَّهُ الْإِيمَانَ تَطْهِيراً مِنَ الشُّرْكِ، وَالصَّلَاةَ تَنْزِيهاً عَنِ الْكِبْرِ) خداوند ایمان را برای پاک شدن از پلیدی شرک و پرستش غیر خدا، و نماز را برای بر کناری از تکبر واجب کرده است (1)

نماز گزار ناچار است برای پذیرش نمازش در پیشگاه خدای متعال، اعمال دیگر خود را نیز تصحیح و مراقبت کند. زیرا هم چنان که امیر مؤمنان علی علیه السلام فرموده اند: «همه ی اعمال انسان تابع نماز اوست.» (2)

آثار اجتماعی و سیاسی نماز

نماز اگر به جماعت خوانده شود اثر اجتماعی بزرگ و گسترده یی دارد. نماز جماعت از مراسم شکوهمند و با عظمت اسلام است، تاکید اسلام در برگزاری نماز جماعت گواه روشنی است که

ص: 21

1- نهج البلاغه کلمات قصار 244 ص 1187

2- نهج البلاغه نامه ی 27 ص 879 (فَاعْلَمْ أَنَّ كُلَّ شَيْءٍ مِنْ عَمَلِكَ تَبِعَ لِصَلَوَتِكَ)

اسلام دین هم بستگی و اتحاد است و فشرده‌گی صفوف مسلمین و تعاون و هم‌کاری مسلمانان را در همه‌ی امور ارج می‌نهد و خواستار است.

نماز جماعت امتیازات نژادی و طبقاتی را از میان بر می‌دارد در صف نماز همه‌ی مسلمانان از هر نژاد و رنگ و ملتی باشند برابرند و در کنار هم و همه در یک زمان هم نوا و هم دل به نیایش می‌ایستند و با خاک می‌افتند و با هم بر می‌خیزند... نماز جماعت برترین وسیله‌ی تفاهم برادرانه جامعه و مناسب‌ترین فرصت برای آگاهی از حال و گرفتاری یک دیگر است و به ویژه نماز جمعه عبادتی سیاسی است که صفوف مسلمانان را در برابر دشمن فشرده‌تر می‌سازد و دو خطبه‌اش نماز گزاران را با معارف اسلام آشنا و به پاسداری از تقوی و ایمان و توجه به مبدأ و آمادگی برای معاد راهنمایی می‌کند و به جامعه در امور اجتماعی و سیاسی آگاهی مستمر می‌بخشد، و برترین تجلی وحدت و یک‌پارچگی در برابر دشمنان و سلاحی کوبنده و موثر در مبارزه‌ی بی‌امان علیه ستم‌گران و مخالفان اسلام است و دیدیم رهبر خردمند و آگاه انقلاب اسلامی امام خمینی با توجه به اثرات راستین جماعت جمعه در تاکید بر پائی آن فرمودند:

«نماز جمعه که نمایشی از قدرت سیاسی و اجتماعی اسلام است باید هر چه شکوهمندتر و پر محتواتر اقامه شود و ملت ما گمان نکنند که نماز

جمعه یک نماز عادی است، نماز جمعه با شکوهمندی که دارد برای نهضت کوتاه عمر ما پشوانه ی محکم و در پیش برد انقلاب اسلامی ما عامل بزرگی است. (1)

آثار بهداشتی نماز

گرچه پاکی و طهارت در نماز بیشتر ناظر بر بعد روحی و معنوی انسان است - چنان که پیامبر صل الله علیه و اله فرمودند: «اگر در خانه ی یکی از شما نهری باشد و هر روز پنج بار خود را در آن بشوید آیا از آلودگی چیزی در بدن او باقی می ماند؟ گفتند نه! فرمود: نماز مثل همان نهر جاری است هر گاه شخص نماز می گزارد از گناه پاک می شود» (2) - ولی با توجه به آداب مقدماتی نماز مانند وضو و غسل و لزوم طهارت بدن و لباس در نماز نماز گزار ناگزیر از نظافت و پاکیزگی ظاهر نیز برخوردار می شود که در سلامت و بهداشت او تأثیر بسیار دارد.

نماز سازنده ی انسان آزاد و تلاش گر

آن که شبانه روز پنج بار در برابر خدا می ایستد، و به همه و هر چیز جز او پشت می کند و روی خویش مستقیم به سوی کعبه،

ص: 23

1- روزنامه ی اطلاعات ص 12 شماره ی 15952 پنجشنبه 22 شهریور ماه 1358

2- وسایل ج 3 ص 7

خاستگاه اسلام و خانه یکتا پرستی می دارد، و جان را در تجلی نیت به جلای از ما سوای حق می کشاند و در اولین کلام در خطاب با معبود یکتا تکبیر می گوید... الله اکبر -خدای متعال از وصف هر وصف کننده بزرگ تر است-... و این اعتراف راستین یکتا پرستان را لااقل پنج بار در ابتدای پنج نماز تکرار می کند، و ده بار با قرائت «حمد» به ستایش خدا می ایستد، دیگر ممکن نیست که در اندیشه و جان او قدرت های پوشالی دیگران را ارزش و وزنی باشد، چنین نماز گزاری در راه هدف های انسانی از هیچ مانعی و قدرتی نمی هراسد، کارها را فقط با نام خدا می آغازد و از هر گونه شرک و چاپلوسی می گریزد.

آری نماز -اگر با خضوع و توجه خوانده شود- در سازندگی روح والای انسانی اثری شگرف دارد روحی تلاش گر و آزاد که جز بر خدا و فرمان او بر هیچ چیز سر تسلیم فرود نمی آورد، صبور و مقاوم است و در طوفان حوادث چون کوه پا بر جاست و در برابر مشکلات هم چون مردان راستین و نستوه -که در تاریخ اسلام بسیارند- پای مردی می کند.

سوره ی حمد که در هر نماز خوانده می شود فهرست خطوط اصلی اسلام و رهنمود های برجسته ی قرآن کریم است:

اعتقاد به ربوبیت مطلقه ی خداوند و تدبیر حکیمانه ی او.

حسن افعال خدا

معاد و حساب رسی اعمال

ص: 24

اصل رحمت خدا به آفریدگان به ویژه انسان

یکتائی معبود و نفی شرک

التزام به صراط مستقیم و پایداری در آن

دوری از هر گمراهی و انحراف

همه ی این مسائل در سر لوحه قرآن در سوره ی حمد یاد آوری شده و نماز گزار موظف است در هر نماز آن را تکرار کند تا در زندگی نیز مشی او جز بر این نباشد. و اینک نگاهی بر این فرازها:

بسم الله الرحمن الرحيم: در آغاز همه ی کارها فقط نام خدای بخشنده مهربان را می بریم و به حکم آیه ی شریفه ی (سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى) نام او را از اقتران با نام هر کس و هر چیز دیگر منزه می داریم چرا که اگر همراه نام او نام دیگری را برای آغاز کار و استعانت به کار بریم شرک است.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ: همه ی همه ی حمدها و ستایشها برای اوست که جهان و جهانیان را آفریده و همه را در مسیر تکامل نهاده است، همه ی عوالم در زیر پوشش تدبیر و پرورش او رشد می یابند، و کار او جز خوبی نیست، و هر خوب و خوبی از اوست و به او منتهی می گردد.

الرحمن الرحيم: هم کس و همه چیز مورد مهر و رحمت اوست و رحمت خاص او شامل انسانها به ویژه بندگان پاکش می شود.

ص: 25

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ: خداوند مالک روز جزاست. و حاکمیت مطلق از آن اوست پس انسان با مرگ فانی نمی شود، و برای پاسخ در برابر عدل خداوند در روزی که جز خدا حاکمی نیست نتیجه ی اعمال خود را می بیند. نماز گزار که در هر نماز این اصل را بر خود تکرار می کند و بدان معتقد است از سر انجام گناه و ستم می هراسد و خود را از پلیدی و گناه دور می دارد.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ: تنها ترا می پرستیم و فقط از تو که برترین قدرت هایی یاری می جوئیم. یعنی بندگی و پرستش ما فقط برای خداست و برترین قدرتی که هیچ قدرتی در برابر او نمی تواند عرض اندام کند و به طور مطلق شایسته ی آنست که از او یاری بطلبیم قدرت خداست و هر قدرتی که در راه خدا باشد قائم به خداست، و از او و منتهی به او و جلوه ای از قدرت اوست.

اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ: ما را به راه مستقیم هدایت فرما. کسی که در هر نماز راه مستقیم از خدا می جوید، در چپ و راست انحرافی قدم نمی گذارد و از تمایل به شرق و غرب می پرهیزد و در مسیر مستقیم -بدون افراط و تفریط- قرار می گیرد، مسیری که انحراف از آن سقوط و نابودی است.

هدایت به راه مستقیم برترین نیاز انسان است، هر روز چند بار از خدا می خواهیم که به این صراط راهنمایی یا در آن ثابت قدم شویم، و برای آن که هر کس با هر ایده یی ادعا نکند که راه راست همان است

که او می پوید، مشخصاتی از «صراط مستقیم» را بیان فرموده است:

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ: راه کسانی که برای شان انعام فرموده یی.

قرآن کریم خود در آیاتی دیگر (آیه ی 58 سوره ی مریم و 69 سوره ی نساء) آنان را که خدای متعال برای شان انعام فرموده پیامبران و صدیقان معرفی می کند، پس راهی که از خدای خواهم ما را بر آن هدایت فرماید راه پیامبران و صدیقان است، راه همانان که خداوند از نعمت لطف و عنایت خود بهره مند شان ساخته است.

غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ: نه راه غضب شدگان و نه راه گمراهان و منحرفان.

نماز گزار می کوشد از پویندگان راه راست پیامبران باشد نه راه آنان که در برابر پیامبران و مردان خدا قیام کرده و مردم را از راه مستقیم بدر می برند، و نه راه آنان که فریب خورده اند و منحرف شده اند.

در این مقطع حساس زمانی که انقلاب مقدس اسلامی ایران در مسیر پیروزی نهایی است، نماز گزاران به این هدایت بسیار نیاز مندند، از یک سوی دینان که ضد مذهبند و می کوشند منافع محروم را به سود جهان خواران شرق و غرب پای مال کنند و از سوی دیگر فریب خوردگان که خود به انحراف و گمراهی افتاده اند و به اسم اسلام با برداشت های ناروایی که از دین دارند حق را می کوبند، جوانان ما را به سوی خود می کشانند، بر ماست که با هوشیاری کامل و با آموزش از نماز این تکلیف الهی بکوشیم در راه مستقیمی که نماز و قرآن

به ما معرفی و توصیه می کند گام برداریم تا به پیروزی نهایی یعنی حکومت راستین عدل اسلامی نایل آییم باید ایمان داشته باشیم جز این راه که همان راه پیامبران و صدیقان است راه های دیگر ما را به سقوط و نابودی می کشانند. سقوط از همه چیز، از سعادت و عزت در دنیا و رستگاری در آخرت.

بر نماز گزار است که پس از خواندن سوره ی حمد، سوره یی از سوره های قرآن را بخواند تا کتاب خدا متروک نشود، و مسلمانان از این کتاب آسمانی که برنامه ی سعادت است دور و بیگانه نمانند، آن گاه در برابر عظمت خالق رکوع می کند: **سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ**. پروردگار بزرگ من منزّه است و من او را می ستایم.

سپس برای خضوع بیشتر به سجده می رود: **سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ**: منزّه است پروردگار من که از همه چیز برتر است و من او را ستایش می کنم.

و بدین ترتیب در رکوع و سجود ذات پاک خدا را از هر گونه عیب و نقص تنزیه می کند و او را از هر نا شایستی بری می داند... رکوع نمایش گر خضوع انسان در برابر قدرتی فراتر از هر قدرت است و سجود نهایت خضوع و فروتنی در برابر اوست از این رو به قصد عبادت و بندگی جبهه بر خاک می ساید، و این کار را ویژه ی خدا می داند و بر غیر خدا را نا روا می شمارد، و چون در سجده خویشتن را غرق در عظمت حق می بیند زبان به ستایش او می گشاید..

آیا نماز با این ویژگی ها می تواند عامل تخدیر و رکود باشد؟! در واقع به عکس آن چه دشمنان دین نفهمیده می گویند، ستایش قدرت لایزال الهی و تواضع در برابر عظمت خدای جهان که همه ی هستی قائم به اوست به انسان خدا پرست چنان توان و نیرویی می بخشد که از هیچ چیز جز از خدای خویش نمی هراسد و می کوشد جز راه حق راهی نپوید و در این مسیر هیچ مانعی نمی تواند او را باز دارد و نماز عامل تحرک و روشن گر راه اوست نه عامل تخدیر و رکود، و وسیله یی است برای پاسداری تقوی و دوری از ذائل و زشتی ها و اکتساب فضائل و پاکی ها: (إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ...)

پیشوایان گرامی دین و یاران راستین ایشان در پرتو نماز و دیگر عبادات دل و جان را صفا می بخشیدند و حتی در شرایط سخت رنج ها و گرفتاری ها از آن غفلت نمی ورزیدند و هم چنان که قرآن می فرماید: (وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ) از نماز و روزه یاری بجوئید... در برابر مشکلات از این عبادت سازنده کمک می گرفتند.

به امید آن که همه ی مسلمانان به ویژه جوانان و نوجوانان کشور نماز این ارتباط مستمر با خدای جهان را در هر شرایطی پاس دارند و با کوشش مداوم بر اخلاص و حضور قلب خویش در حال نماز بیفزایند و از انوار این نعمت بزرگ الهی که دین ما بر آن استوار است هر چه بیشتر بهره مند شوند.

اینک با زبان ابراهیم بزرگوار، موحد و بت شکن نام دار

تاریخ، از خداوند بخواهیم که توفیق این عبادت شیرین را بر ما ارزانی فرماید:

(رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ...) (1)

پروردگارا مرا بر پا دارنده ی نماز قرار ده و فرزندان مرا، و دعایم را بپذیر.

آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ.

ص: 30

1- سوره ی ابراهیم آیه ی 40

بخش دوم: فشرده ای از احكام نماز

اشاره

ص: 31

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«نماز وسیله ی تقرب هر پرهیز کار به خدا است» (1)

امام رضا علیه السلام

نماز را چگونه بخوانیم؟

در بخش پیشین نیاز بشر به نماز و سازندگی های آن را به اختصار بررسی، و به ارزش و اهمیت و فوایدش اشاره کردیم، گفتیم برخوردار از اثرات سودمند نماز آن گاه تحقق می یابد که دستورات و احکام آن را کاملاً رعایت کنیم.

حضور قلب در نماز

نماز در حکم ملاقات و گفت گو با خداوند متعال است، کسی که در برابر خدای جهان قرار می گیرد سزاوار است مؤدب و با احترام

ص: 33

1- (الْصَّلَاةُ قُرْبَانٌ كُلُّ تَقِيٍّ) - جامع الاحادیث - ج 2 ص 6

بایستد و با توجه و حضور قلب نماز بخواند و غفلت و کسالت را از خود دور سازد.

امام صادق علیه السلام فرمود: «به خدا سوگند ممکن است پنجاه سال بر کسی بگذرد و خدا یک نماز هم از او نپذیرفته باشد، چه چیز از این سخت تر و دشوار تر است؟! به خدا سوگند برخی از همسایگان و دوستان شما اگر نزد شما نماز بخوانند قبول نمی کنید! زیرا نماز را سبک می شمارند، خداوند جز خوب را نمی پذیرد و چگونه آن چه سبک شمرده شود بپذیرد». (1)

امیر المؤمنان علی علیه السلام می گوید «پیامبر (صلی الله علیه و اله) مردی را دید در نماز بارش خود بازی می کند فرمود اگر قلب او خاشع می بود اعضا و اندام او نیز چنین بود». (2)

شخصی به مسجدی که پیامبر (صلی الله علیه و اله) در آن جا بود وارد شد و به نماز ایستاد، و سجده ی نماز را با شتاب و ناقص به جای آورد، پیامبر (صلی الله علیه و اله) فرمود: «به جای سجده هم چون کلاغ نوک بر زمین می زند اگر این طور بمیرد بر غیر دین محمد (صلی الله علیه و اله) مرده است». (3)

امام رضا علیه السلام فرمود: «وقتی نماز می گزاری از کسالت و خواب و بازی و شتاب بپرهیز و با سکون و آرامش و وقار نماز بگزار و

ص: 34

1- تلخیص الوسائل ج 3 ص 11

2- جامع الاحادیث ج 2 ص 253 حدیث 67

3- بحار الانوار ج 84 ص 234- (دَخَلَ رَجُلٌ مَسْجِدًا فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلهِ فَخَفَّفَ سُجُودَهُ دُونَ مَا يَنْبَغِي وَ دُونَ مَا يَكُونُ مِنَ السُّجُودِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلهِ نَقَرَ كَنْفَرِ الْغُرَابِ لَوْ مَاتَ عَلَى غَيْرِ دِينِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلهِ)

بر توباد که در پیشگاه خدای عزیز و جلیل متوجه و فروتن و متواضع باشی... در برابر مولای خود آن چنان بایست که بنده ای گناه کار در برابر سرور خود می ایستد، پاها را منظم و قامت را استوار بدار، و به چپ و راست توجه مکن، و چنان باش که گویا او را می بینی و اگر تو او را نمی بینی او تو را می بیند.» (1)

مراقبت اول وقت

«نزد خداوند عملی از نماز محبوب تر نیست، کارهای دنیا شما را از نماز اول وقت مشغول ندارد.» (2)

«بدان که تمام کار هایت تابع نماز تست، کسی که نماز را ضایع سازد غیر آن را ضایع تر می کند.» (3)

«بی جهت نماز را از اول وقت به تأخیر نینداز، بر توباد که همیشه نماز را در اول وقت به جا آوری.» (4)

پیشوایان معصوم و گرامی اسلام درباره ی نماز و اهمیت و آداب و دستورات آن سخنان بسیار فرموده اند، و ما برخی را در شماره ی پیش یاد کردیم و در این مقال نیز به همین مختصر اکتفا می کنیم.

ص: 35

1- بحار ج 84 ص 204

2- جامع الاحادیث ج 2 ص 23- (لَيْسَ عَمَلٌ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنَ الصَّلَاةِ فَلَا يَشْغَلُنَّكُمْ عَنْ أَوْقَاتِهَا شَيْءٌ مِنْ أُمُورِ الدُّنْيَا . . .)

3- جامع الاحادیث ص 6- 18 حدیث 6 (وَاعْلَمَ أَنَّ كُلَّ شَيْءٍ مِنْ عَمَلِكَ تَبِعَ لِصَلَاتِكَ فَمَنْ ضَيَّعَ الصَّلَاةَ فَإِنَّهُ لَغَيْرِهَا أَضْيَعُ)

4- بحار الانوار ج 83 ص 21

اینک ببینیم نماز را چگونه باید بخوانیم؟ ما در این نوشتار اصول احکام نماز را به طور فشرده بیان می‌کنیم، و در جزئیات به کتاب‌های مفصل ارجاع می‌دهیم، هدف ما آن است که مختصری از احکام اصلی نماز را در دسترس همگان بگذاریم و در مسائل اختلافی راهی را پیشنهاد کنیم که برای همه مجزی و کافی باشد.

نماز های واجب

1- نماز های یومیه

2- نماز آیات

3- نماز قضاء

4- نماز طواف

5- نماز میت

6- نماز نذر و عهد و قسم

7- نماز قضاء پدر و مادر بر پسر بزرگ (1)

نماز های یومیه 17 رکعت است، نماز صبح دو رکعت، نماز ظهر چهار رکعت، نماز عصر چهار رکعت، نماز مغرب سه رکعت، نماز عشاء چهار رکعت.

نماز های چهار رکعتی در سفری که رفتن و برگشتن هشت فرسخ یا بیشتر باشد دو رکعتی خوانده می‌شود در صورتی که رفتن کمتر از چهار فرسخ نباشد. و به فتوای برخی از مراجع تقلید برگشتن نیز کمتر از چهار فرسخ نباشد.

ص: 36

1- وجوب نماز قضاء مادر بر پسر بزرگ به نظر برخی از علماء بنا بر احتیاط است.

شرایط و مقدمات نماز

بر نماز گزار لازم است برای انجام نماز چند شرط را رعایت کند.

1- بدن و لباسش از نجاست پاک باشد (جز در چند مورد استثنائی که در رساله ی مراجع تقلید بیان شده است)

2- وضو بگیرد و یا اگر موجبات غسل پیش آمده غسل کند (1) ولی اگر نتواند وضو بگیرد یا غسل کند مثلاً آب ندارد و یا بدنش مجروح است باید تیمم کند.

3- اگر مرد است باید عورت خود را بپوشاند و بهتر است در حال نماز اقلاً از ناف تا زانویش پوشیده باشد، و اگر زن است باید تمام بدن را بپوشاند، تنها صورت و دست ها تا مچ و روی پا ها را می تواند نپوشاند، یعنی اگر عمداً مختصری از بدن و یا موی سر را نپوشیده بگذارد نمازش درست نیست.

4- لباسش باید حلال و مباح باشد یعنی غصبی نباشد از اجزاء مردار و حیوان حرام گوشت نباشد، اگر نماز گزار مرد است لباسش از ابریشم خالص و یا طلا نباشد. (2)

ص: 37

1- اگر غسل جنابت است باید بدون وضو و با همان غسل نماز بخواند و اگر غسل دیگری است باید برای نماز وضو هم بگیرد.

2- پوشیدن لباس ابریشم خالص و زینت کردن با اشیائی که از طلا ساخته شده اند مثل حلقه، انگشتر، ساعت، گردن بند و... در همه حالات بر مرد حرام است و نمازش هم اگر با این زینت ها باشد باطل است ولی برای زن اشکالی ندارد و با آن ها نماز هم می تواند بخواند.

5- نماز را باید رو به قبله بخواند.

6- مکان نمازش غصبی نباشد، متحرک و لغزان نباشد، محل ایستادنش از محل سجده بیشتر از چهار انگشت بسته پایین تر و بالا تر نباشد.

7- هر نماز را در وقت آن بخواند وقت نماز صبح از سپیده ی صبح تا طلوع آفتاب، وقت نماز ظهر از اول ظهر شرعی (نصف النهار) تا چهار رکعت به غروب مانده، وقت نماز عصر چهار رکعت از ظهر گذشته تا غروب آفتاب (1) و وقت نماز مغرب و عشاء از اول مغرب تا نصف شب است. (2)

فضیلت نماز اول وقت

اگر چه خواندن هر نماز از اول تا آخر وقت آن جایز است ولی خواندن نماز در اول وقت بسیار فضیلت دارد. در این زمینه روایات زیادی از پیشوایان دین رسیده است که برخی را ذکر می کنیم:

ص: 38

1- به نظر بسیاری از مراجع آخر وقت نماز عصر مغرب شرعی است و برخی هم که آخر وقت آن غروب آفتاب است (به کتاب توضیح المسائل مرجع تقلید تان مراجعه فرمائید).

2- به قدر سه رکعت اول مغرب مخصوص نماز مغرب و به قدر چهار رکعت آخر وقت (قبل از نیمه شب) مخصوص نماز عشاء است و اگر عمدا یا از روی فراموشی تاخیر افتد تا طلوع فجر می تواند بدون قصد اداء و قضا نماز را بخواند (البته اگر عمدا باشد مرتکب معصیت شده است) باید توجه داشت که نیمه شب شرعی بنا بر مشهور حدود ساعت یازده و پانزده دقیقه بعد از ظهر شرعی است و این نصف مدت از اول مغرب تا اذان صبح است

امام صادق علیه السلام فرمود: فضیلت نماز اول وقت بر آخر وقت برای مؤمن از فرزندان و اموالش بهتر است (1) و نیز فرمود برتری اول وقت بر آخر وقت مثل برتری آخرت بر دنیا است (2)

امام رضا علیه السلام فرمود: چون وقت نماز شد نمازت را بخوان، چه می دانی چه خواهد شد (3)

اینک به اختصار برخی مقدمات نماز را که بر شمردیم توضیح می دهیم و آنان که خواستار تمام جزئیات آن هستند لازم است به رساله های مراجع تقلید مراجعه فرمایند.

طهارت

منظور از طهارت آنست که نماز گزار باید برای خواندن نماز با وضو یا غسل یا تیمم باشد، و این طهارت علاوه بر آن که شرط نماز است، خود، عبادت و موجب قرب به خدا نیز هست.

امام رضا علیه السلام فرمود وضو پیش از عبادت برای آنست که بنده ی خدا به هنگام مناجات پاک در برابر خدا بایستد، و برای آنست که بنده مطیع و فرمان بردار گردد و از پلیدی پاک شود با وضو کسالت و خواب زدوده می شود و دل برای عبادت پاکیزه و آماده می گردد. (4)

چگونه وضو بگیریم؟

برای وضو گرفتن باید به ترتیب کار های ذیل را انجام دهیم:

ص: 39

1- جامع الاحادیث ج 2 ص 44 و ص 45

2- جامع الاحادیث ج 2 ص 44 و ص 45

3- جامع الاحادیث ج 2 ص 44 و ص 45

4- وسائل الشیعه ج 1 ص 257

1- نیت می‌کنیم: برای اطاعت فرمان خدا وضو می‌گیریم، «قربةً إلی الله»

2- صورت را از بالا به پائین -از بالای پیشانی تا آخر چانه و به پهنای بین دو انگشت شست و میانه- می‌شوئیم.

3- دست راست را از بالای آرنج تا سر انگشتان می‌شوئیم.

4- دست چپ را مثل دست راست می‌شوئیم.

5- جلوی سر را با رطوبت دست راست مسح می‌کنیم.

6- پای راست را از سرانگشتان تا روی پا و احتیاطاً تا مفصل با رطوبت دست راست مسح می‌کنیم.

7- پای چپ را با رطوبت دست چپ مثل پای راست مسح می‌کنیم. (1)

8- این کارها را به ترتیب انجام می‌دهیم (یعنی اول شستن صورت بعد دست راست بعد دست چپ بعد مسح سر بعد مسح پای راست و چپ).

9- این کارها را پی‌درپی بدون آن‌که خیلی بین آن‌ها فاصله بیفتد و رطوبت اعضاء شسته شده یا مسح شده خشک شود انجام می‌دهیم.

پیش از وضو کارهای مستحبی هم هست که انجام آن‌ها بسیار سودمند است، مثل شستن دو دست تا مچ، مسواک کردن مضمضه

ص: 40

1- مسح سر و مسح پای راست با رطوبت دست راست و مسح پای چپ با رطوبت دست چپ احتیاطی است.

کردن (سه مرتبه آب تمیز در دهان گرداندن و بیرون ریختن) و استنشاق (سه مرتبه آب تمیز در بینی کردن و آن را شستن).

چگونگی غسل

1- نیت

2- شستن سر و صورت و گردن

3- شستن طرف راست بدن از شانه تا انگشتان پای راست.

4- شستن طرف چپ بدن مثل طرف راست (این طور غسل کردن را غسل ترتیبی می گویند).

توجه - در غسل ترتیبی باید هر قسمت را طوری بشوییم که اطمینان پیدا کنیم جایی نشسته نمانده است و با هر قسمت مقداری از جوانب آن را نیز بشوییم تا مطمئن شویم که تمام آن قسمت را شسته ایم، مثلاً طرف راست را که می شوییم قدری از طرف چپ را هم همراه آن بشوییم.

غسل را می توان در رود و استخر و حوض و نظایر آن ها با یک دفعه فرو رفتن در آب انجام داد این گونه غسل کردن غسل ارتماسی نام دارد، در غسل ارتماسی باید آب در یک لحظه تمام بدن را فرا گیرد.

موجبات غسل چیز های گوناگونی است مثل جنابت، مس میت، حیض در بانوان و ... و فقط غسل جنابت است که به فتوای همه فقها نباید با آن وضو گرفت و با همان غسل باید نماز بخواند، و در سایر غسل ها فتوای علماء مختلف است و باید به رساله ی هر یک مراجعه کرد.

ص: 41

در جایی که نماز گزار آب ندارد، و یا آبی که دارد پاک نیست، یا غصبی است، یا ظرف آن غصبی است، یا ظرف از طلا و نقره است، یا استعمال آب برایش ضرر دارد مثلاً بیمار یا مجروح است و نباید بدنش را تر کند (1) و یا وقت نماز تنگ است و اگر بخواهد وضو بگیرد یا غسل کند نماز از دست می رود یا آبی که دارد برای آشامیدن است و اگر برای وضو یا غسل مصرف کند بعداً تشنه می ماند، و یا نفس محترم دیگری تشنه است که باید آب را به او بدهد... در این گونه موارد لازم است به جای وضو یا غسل به ترتیب ذیل تیمم کند:

1- نیت کند.

2- کف هر دو دست را به زمین پاک (خاک - شن - ریگ - سنگ) بزند و البته بر خاک بهتر است.

3- کف هر دو دست را بر پیشانی از رستگاه مو تا بالای بینی مسح کند یعنی بر پیشانی و دو طرف آن و بالای بینی دست بینی دست بکشد.

4- کف دست چپ را بر تمام پشت دست راست از مچ تا سر انگشتان بکشد.

5- کف دست راست را به همان ترتیب به تمام پشت دست

ص: 42

1- اگر برخی از اعضاء بدن، مجروح یا پانسمان شده است و سایر اعضاء سالمند باید وضو و غسل جبیره انجام دهد برای اطلاع از مسائل آن به رساله های مراجع تقلید رجوع کنید.

چپ بکشد.

برخی از علماء لازم دانسته اند در تیممی که به جای غسل انجام می شود یک بار دیگر هم کف دست ها را به زمین بزنند و دوباره پشت دست ها را به همان ترتیب مسح کنند، و در تیممی که به جای وضو است نیز بهتر است این کار را بکنند.

چیز هایی که وضو را باطل می کند

- 1- خارج شدن ادرار
- 2- خارج شدن مدفوع
- 3- خارج شدن باد از مخرج
- 4 خواب به حدی که نه چشم ببیند نه گوش بشنود
- 5- دیوانگی
- 6- مستی
- 7- بیهوشی
- 8- جنب شدن
- 9- مس میت (جائی از بدن انسان به جائی از بدن میت بخورد)
- 10- حیض و نفاس و استحاضه (خون هایی که بانوان می بینند)

ص: 43

اذان و اقامه

اذان به دو گونه است:

1- اذانی که مستحب است برای اعلان وقت نماز در اول صبح و اول ظهر و اول مغرب گفته شود، این اذان از شعائر بزرگ اسلام است و اهمیت ویژه ای دارد.

جابر بن عبد الله می گوید پیامبر (صل الله علیه و اله) سه بار فرمود: «خدایا مؤذنان را ببخش»، گفتم ای رسول خدا ما با شمشیر می جنگیم تا اذان تحقق یابد و شما این طور درباره ی مؤذنان دعا کردید و برای ما دعا نکردید؟!

فرمود: ای جابر! به زودی زمانی فرا می رسد که گفتن اذان را بر ضعیفان و ا می گذارند، همانا بدن هایی است که از آتش دوزخ در است و آن بدن مؤذنان است. (1)

2- اذان برای نماز- متسحب است نماز گزار پیش از هر نماز اذان و اقامه بگوید و اگر هر دو را نمی گوید اقامه را پیش از هر نماز ترک نکند و اذان را لا اقل برای نماز صبح و مغرب بگوید:

جمالات اذان چنین است:

چهار مرتبه : اللَّهُ أَكْبَرُ (خدا از همه چیز بزرگ تر است).

دو مرتبه: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (گواهی می دهم که خدایی جز الله

ص: 44

نیست).

دو مرتبه: أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ (گواهی می دهم محمد (صلی الله علیه و اله) پیامبر و فرستاده ی خداست).

دو مرتبه: أَشْهَدُ أَنَّ عَلِيًّا وَلِيُّ اللَّهِ (گواهی می دهم علی (علیه السلام) پیشوایی است که خدا معین فرموده است) این جمله جزو اذان نیست و تنها به قصد تبرک و اظهار ولایت و اعلام اطاعت از فرمان پیامبر (صلی الله علیه و اله) که به امر خدای متعال علی علیه السلام را به امامت امت و خلافت بعد از خود تعیین و نصب فرمود، گفته می شود.

دو مرتبه: حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ (بشتاب به سوی نماز)

دو مرتبه: حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ (بشتاب به سوی رستگاری)

دو مرتبه: حَيَّ عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ (بشتاب به سوی بهترین عمل).

دو مرتبه: اللَّهُ أَكْبَرُ (خدا از همه چیز بزرگ تر است).

دو مرتبه: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (خدائی نیست جز الله).

اقامه نیز مانند اذان است با این تفاوت که در ابتداء فقط دو «اللَّهُ أَكْبَرُ» و در آخر یک مرتبه «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» و بعد از «حَيَّ عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ» دو مرتبه (قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ نماز بر پا شد) می گوئیم.

ص: 45

نماز گزار رو به قبله (1) می ایستد و اذان و اقامه می گوید و نماز را به ترتیب زیر می خواند:

1 نیت می کند. مثلاً «نماز صبح به جا می آورم قُرْبَةً إِلَى اللَّهِ» البته لازم نیست نیت را به زبان آورد.

2 بعد از نیت می گوید «اللَّهُ أَكْبَرُ»، و این تکبیر آغاز نماز تکبیره الاحرام نام دارد.

مستحب است وقتی می خواهد تکبیره الاحرام بگوید دست ها را تا برابر گوش ها بالا ببرد و هم چنین در سایر تکبیرات مستحبی نماز مانند تکبیر قبل از رکوع و قبل و بعد سجود نیز مستحب است دست ها را بالا ببرد.

3- قیام (ایستادن): بر هر نماز گزار که قادر به ایستادن باشد است در موقع گفتن تکبیره الاحرام و خواندن حمد و سوره و تسبیحات اربعه ایستاده باشد.

4- قرائت- واجب است نماز گزار در رکعت اول و دوم سوره ی حمد (اولین سوره ی قرآن) و پس از آن یک سوره ی کامل دیگر مثل سوره ی «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» یا «أَنَا أَنْزَلْنَا» بخواند.

ص: 46

1- قبله ی مسلمانان، کعبه خانه ی خدا در مسجد الحرام در مکه معظمه است که به دست ابراهیم خلیل الرحمن بنا شده و مسلمانان در هنگام نماز باید به سوی آن بایستند. قبله را می توان به وسیله ی قبله نماها و برخی وسائل دیگر به دست آورد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ نام خداوند بخشنده ی مهربان.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ سپاس مخصوص خدائی است که پروردگار جهانیان است.

الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ که بخشنده و مهربان است.

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ صاحب اختیار روز جزا و قیامت است.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ تنها ترا می پرستیم و تنها از تو یاری می جوییم.

اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ما را به راه راست هدایت فرما.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ راه کسانی که برای شان انعام فرمودی.

غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ نه کسانی که بر آنان غضب کردی.

وَلَا الضَّالِّينَ و نه گم راهان.

پس از حمد همان طور که گفتیم نماز گزار باید به انتخاب خود یک سوره ی دیگر از قرآن را بخواند، اما در این جا سوره ی توحید را که پس از حمد در نماز بیشتر از دیگر سوره ها خوانده می شود ترجمه می کنیم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ به نام خداوند بخشنده ی مهربان.

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ بگو خدا یکتاست.

اللَّهُ الصَّمَدُ خدا از هر چیز و هر کس بی نیاز است.

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ نژائیده و زائیده نشده است.

وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ كُفُوًا أَحَدٌ هیچ کس همتای او نیست.

5- رکوع: پس از قرائت سوره در رکعت اول و دوم و پس از تسبیحات اربعه در رکعت سوم و چهارم باید نماز گزار به رکوع رود، یعنی به قصد رکوع به قدری خم شود که کف دست ها به زانو برسد. و چون خم شد و بدن آرام گرفت یک بار یا بیشتر بگوید «سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ» (پاک و منزّه است پرودگار من، و او را ستایش می کنم) و یا سه بار بگوید: «سُبْحَانَ اللَّهِ» (خدا پاک و منزّه است).

لازم است تا بدن آرام نگرفته شروع به ذکر نماید و تا ذکر تمام نشده از رکوع سر بر ندارد. پس از تمام شدن ذکر باید بلند شود و بایستد و مستحب است در حالی که ایستاده بگوید «سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ» (خدا ستایش کسی که او را می ستاید می شنود) پس اللَّهُ أَكْبَرُ بگوید و بعد به سجده برود.

6- در هر رکعت پس از رکوع واجب است دو سجده انجام دهد. در سجده باید هفت عضو بدن (پیشانی- دو سر زانو- کف هر دو دست- انگشت بزرگ پا) بر زمین قرار بگیرد و لازم است پیشانی را بر چیزی بگذارد که از جنس خوردنی، پوشیدنی، و معدنی

نباشد (1) و بهتر از هر چیز برای سجده خاک است، زیرا سجده برای ابراز نهایت خضوع در برابر پروردگار متعال است و این خضوع بر خاک بهتر صورت می پذیرد.

چون در جاهایی که نماز می خوانیم معمولاً فرش افتاده است، شیعیان برای آن که همه جا جنس خاک را در دسترس داشته باشند خاک را به صورت قطعاتی به نام مهر نماز در آورده و بر آن سجده کنند و بهترین خاک ها تربت پیشوای آزادگان و سرور شهیدان حسین بن علی علیهما السلام است که از آن بوی شهادت و ایثار به مشام جان می رسد و نماز و سجده با آن فضیلت بیشتری دارد.

(متأسفانه برخی از برادران سنی ما بی توجه به این حقیقت بزرگ، بر ما خرده گیرند و چنین پنداشته اند که این کار - العیاذ باللله - شرک است! در حالی که نه تنها لطمه یی به توحید ندارد بلکه عملی تربیتی و آموزنده نیز هست زیرا تربت آن امام بزرگ وار برای هر مسلمان آگاه یاد آور ایثار آن گرامی و یاران پاک باخته اش در راه خدا و احیای اسلام است، وقتی خاک شهید بزرگواری چون حسین علیه السلام را که پرچم دار خون و شهادت است، مسجد و مصلاهی عبادت خدا قرار می دهیم در واقع حماسه و عمل اسلامی آن عزیز را همراه با عبادت خود تداوم می بخشیم و زنده نگه می داریم.

سجده در پیش گاه خدا بر خاک حسین پاسداری از توحید است

ص: 49

1- سجده بر ذغال و خاکستر جایز نیست و برخی از علماء سجده بر چیزهایی که از اجزاء زمین است ولی پخته شده مثل گچ، آهک، سیمان موزائیک، آجر، کوزه و... جایز نمی دانند و در حال اختیار نباید بر آن ها سجده کرد.

که آن شهید خون خویش را در راه توحید خدا نثار کرد، سجده در پیشگاه خدا بر خاک شهیدی چون حسین بزرگ ترین سپاس و تشویق از جان بازان است که حسین وار در راه خدا و اسلام از مرگ نهراسند و با جان خویش حق را یاری دهند و با باطل بستیزند، سجده بر خاک شهیدی چون حسین (علیه السلام) نقطه ی مقابل شرک است، عین دوست داری توحید است و پاسداری توحید است... سجده بر تربت خونین حسین هر مسلمان شرافتمندی را با شهیدان راه خدا آشنا می سازد و برمی انگیزد که در زندگی خویش با پیروی از آیین شهیدان، پاسدار اسلام باشد.

مکتب تشیع مکتب اسلام راستین است که با حماسه های شهادت و فداکاری در راه خدا در آمیخته است، و شیعه به رهبران بر جسته ی خود می بالد که هرگز در برابر طاغوت ها سر فرود نیاوردند و حسین علیه السلام نمونه ی بارز فداکاری و شهادت در این مکتب است، و لذا در مکتب تشیع برای زیارتش بسیار توصیه شده و سجده ی نماز بر تربتش فضیلت بسیار دارد...

نماز گزار در سجده واجب است بگوید: « سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ » (پاک و منزّه است پروردگار بلند مرتبه ی من، و او را ستایش می کنم)، و یا بگوید « سُبْحَانَ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ سُبْحَانَ اللَّهِ ».

پس از تمام شدن ذکر سجده ی اول سر بر می دارد و می نشیند و مستحب است بگوید « اللَّهُ أَكْبَرُ » و سپس استغفار کند و باز بگوید « اللَّهُ أَكْبَرُ ».

آن گاه دوباره به سجده می رود، و سجده ی دوم را نیز مثل سجده ی اول انجام دهد و بعد بنشیند و مستحب است پس از نشستن بگوید «اللَّهُ أَكْبَرُ» و بعد برای رکعت دوم، برخیزد و در حال برخاستن مستحب است بگوید «بِحَوْلِ اللَّهِ وَقُوَّتِهِ أَقُومُ وَأَقْعُدُ» (به حول و قوه ی خدای متعال بر می خیزیم و می نشینیم)

رکعت دوم مثل رکعت اول است، فقط پس از تمام سوره، مستحب است «اللَّهُ أَكْبَرُ» بگوید و قنوت بخواند.

قنوت- برای خواندن قنوت دست ها را برابر صورت بالا بیاورد و کف دست ها را رو به آسمان بدارد و دعا بخواند، مثلاً این آیه قرآن را که مشتمل بر دعاست بخواند:

(رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ) (پروردگارا در دنیا و آخرت به ما نیکی عطا کن و ما را از عذاب آتش محفوظ بدار)

آن گاه رکوع و دو سجده ی رکعت دوم را به جا می آورد و تشهد می خواند.

7- تشهد- در نماز های دو رکعتی مثل نماز سبح یک بار تشهد واجب است که پس از سجده های رکعت دوم خوانده می شود، و در نماز سه رکعتی و چهار رکعتی لازم است یک تشهد دیگر هم در پایان رکعت آخر خوانده شود.

برای تشهد باید بنشیند و بگوید:

(أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا

عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ (گواهی می دهیم که خدایی جز الله نیست یکتاست و شریکی ندارد و گواهی می دهیم که محمد بنده ی او و فرستاده اوست، خدایا بر محمد و آل او درود و رحمت بفرست).

8- سلام- در نماز های دو رکعتی بعد از تشهد اول و در نماز های سه رکعتی و چهار رکعتی بعد از تشهد دوم در حالی که نشسته است باید سلام نماز را بدین ترتیب بگوید:

(السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ) (سلام بر تو ای پیامبر و رحمت و برکت های خدا نیز -سلام بر و بر بندگان شایسته ی خدا -سلام بر شما و رحمت و برکت های خدا نیز).

تسبیحات اربعه

در رکعت های سوم و چهارم لازم است یا یک بار سوره ی حمد را بخواند و یا بنا بر احتیاط سه بار بگوید: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ) (پاک و منزّه است خدا و ستایش مخصوص خداست و خدایی جز الله نیست و خدا بزرگ تر است).

توجه- الف- بر مردان لازم است حمد و سوره را در نماز های صبح و مغرب و عشاء بلند بخوانند.

-ب- بر مرد وزن لازم است که حمد و سوره را در نماز ظهر

ص: 52

و عصر آهسته بخوانند و فقط مستحب است «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» آن را مردان بلند بخوانند.

ج- بر مرد وزن لازم است تسبیحات اربعه یا حمد را در رکعت های سوم و چهارم آهسته بخوانند.

9- لازم است اجزاء نماز به ترتیب و پی در پی انجام گیرد و بین آن ها خیلی فاصله نیفتد.

کارهایی که نماز را باطل می کند

1- سخن گفتن عمدی، به جز جواب سلام. (اگر کسی با جمله ی صحیح سلام کند، نماز گزار در هر جای نماز باشد باید همان طور که سلام را شنیده پاسخ دهد، مثلاً اگر سلام کننده بگوید «سلام علیکم» نماز گزار هم در پاسخ بگوید «سلام علیکم» ولی اگر جواب سلام را ندهد نمازش باطل نیست ولی کار خلافی کرده است).

2- خندیدن با صدا چه با اختیار باشد چه بی اختیار.

3- گریه کردن برای امور دنیا چه با اختیار و چه بی اختیار، ولی اگر از خوف عذاب الهی و یا به شوق و جذبه ی رحمت خدا بگرید ممدوح و مأجور است و نمازش باطل نمی شود.

4- خوردن و آشامیدن.

5- هر کاری که صورت و حالت نماز را بر هم زند مانند کف

ص: 53

زدن، حرکت دادن بدن به طوری که از حالت نماز گزار خارج شود.

6- کارهایی که وضو را باطل کند.

7- انحراف از قبله یعنی پشت کردن به قبله یا به طرف چپ و راست قبله منحرف شدن.

8- دست روی هم گذاردن مثل برخی از اهل تسنن در حال نماز در صورتی که عمدا و با اختیار این کار را بکنند.

9- گفتن کلمه ی «آمین» بعد از سوره حمد، در صورتی که عمدا و با اختیار باشد.

10- شک در رکعات نماز، در نمازهای واجب دو رکعتی و سه رکعتی و در رکعت اول و دوم نمازهای چهار رکعتی (برای آگاهی از تفصیل آن به رساله های مراجع تقلید رجوع کنید).

11- کم یا زیاد کردن ارکان نماز چه عمدا و چه سهوا.

12- کم و زیاد کردن واجبات دیگر نماز (غیر ارکان) عمدا.

13- از دست دادن یکی از شرایط نماز مثل پوشش عورت در مردان و پوشش تمام بدن در زنان.

ارکان نماز

پنج چیز در نماز رکن است که چه عمدا و چه سهوا ترک یا تکرار شود نماز باطل است:

1- نیت

2- تکبیرة الاحرام

ص: 54

ایستادن در حال تکبیرة الاحرام و ایستادن قبل از رکوع یعنی ایستاده به رکوع رفتن (قیام متصل به رکوع)

4- رکوع

5- دو سجده

در پایان توصیه می کنیم برای آگاهی بیشتر از مسائل نماز به رساله های مراجع تقلید مراجعه شود و یاد آور می شویم که بسیار شایسته است برادران و خواهران مسلمان کوشا باشند، آداب و سنن نماز را انجام دهند و به ویژه شرایط واجب آن را به طور کامل رعایت نمایند، در غیر این صورت نماز شان ناقص و نا تمام خواهد بود، و اگر خدای نخواستہ چنین باشد در واقع نماز را سبک شمرده اند و مسلمانی که به خدا ایمان دارد و برای ارتباط با خدا ارزش قائل است نباید به کیفیت این ارتباط بی توجه باشد. ما باید از پیشوایان معصوم و بزرگان اسلام بیاموزیم، و در این کار تا سر حد توان از آنان پیروی کنیم و بیندیشیم که آن بزرگواران گذشته از رعایت شرایط ظاهری نماز و آداب و سنن آن تا چه حد نماز را ارجمند می داشتند و چگونه نماز می گذاشتند و در نماز چه حالی داشتند؟

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله می فرماید: (لِكُلِّ شَيْءٍ وَجْهٌ، وَ وَجْهٌ دِينِكُمْ الصَّلَاةَ، فَلَا يَشِينَنَّ أَحَدُكُمْ وَجْهَ دِينِهِ) (1) هر چیز

ص: 55

1- جامع الاحادیث ج 2 ص 27

چهره یی دارد و چهره ی دین شما نماز است، مبدا کسی از شما چهره ی دین خود را زشت سازد.

پایان

ص: 56

بسمه تعالی

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

با اموال و جان های خود، در راه خدا جهاد نمایید، این برای شما بهتر است اگر بدانید.

(توبه : 41)

چند سالی است که مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه موفق به تولید نرم افزارهای تلفن همراه، کتاب خانه های دیجیتالی و عرضه آن به صورت رایگان شده است. این مرکز کاملاً مردمی بوده و با هدایا و نذورات و موقوفات و تخصیص سهم مبارك امام علیه السلام پشتیبانی می شود.

برای خدمت رسانی بیشتر شما هم می توانید در هر کجا که هستید به جمع افراد خیراندیش مرکز بپیوندید.

آیا می دانید هر پولی لایق خرج شدن در راه اهلبیت علیهم السلام نیست؟

و هر شخصی این توفیق را نخواهد داشت؟

به شما تبریک میگوئیم.

شماره کارت :

6104-3388-0008-7732

شماره حساب بانک ملت :

9586839652

شماره حساب شبا :

IR390120020000009586839652

به نام : (موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه)

مبالغ هدیه خود را واریز نمایید.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

